Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto

6.9.2021 109/61/21

Lakivaliokunnalle

Asiantuntija- ja lausuntopyyntönne 1.9.2021

Asia: E 94/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen vastaus komission julkiseen kuulemiseen konfiskaatiodirektiivistä ja rikoshyötypäätöksestä

Komission avaama julkinen kuuleminen tarjoaa tilaisuuden Suomelle ilmaista näkemyksensä varojen takaisinhankintaa ja menetetyksi tuomitsemista koskevista EU:n toimintapoliittisista aloitteista. Kuulemisen tarkoituksena on hahmottaa järjestäytyneen rikollisuuden tuottamien varojen takaisinhankintaan ja menetetyksi tuomitsemiseen liittyviä nykyisiä ongelmia, tulevaisuutta sekä tarvetta tarkistaa direktiiviä 2014/42/EU (ns. konfiskaatiodirektiivi) ja neuvoston päätöstä 2007/845/YOS (ns. rikoshyötypäätös).

Pidän kannatettavana oikeusministeriön perusmuistiossa (OM2021-00258) esitettyä myönteistä suhtautumista siihen, että komissio selvittää kuulemisen kohteena olevien säädösten ajantasaisuuden. Kuten perusmuistiossa todetaan, rikoshyödyn jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen ovat tärkeitä keinoja torjua rikollisuutta, ja tämä pätee erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Edellä lausuttuun viitaten pidän tärkeänä, että Suomi osaltaan kannattaa ja edistää mahdollisia tulevia komission ehdotuksia, joilla tähdätään rikoshyödyn jäljittämisen ja poisottamisen ja näitä koskevan rajat ylittävän viranomaisyhteistyön tehostamiseen.

Rikostorjunnan tehokkuuden vastapainona perusmuistiossa aiheellisesti korostetaan tarvetta mahdollisten tulevien lainsäädäntötoimien osalta aina arvioida niiden välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta perusoikeuksien ja henkilötietojen suojan

rajoittamisen kannalta. Erityisen hyvää perusmuistossa on se, että siinä Suomen todetaan tukevan rikoksen asianomistajan aseman huomioon ottamista EU-tason toimia arvioitaessa ja pitävän tärkeänä, että rikoksen asianomistajalle kuuluva vahingonkorvaus pyritään turvaamaan myös rajat ylittävissä menettelyissä. Esimerkiksi verkossa tapahtuvien petosten ja maksuvälinerikosten tutkinnassa suomalaisilta tileiltä vietyjen varojen nopea jäljittäminen ja jäädyttäminen ulkomailla on usein käytännössä ainoa keino saada varat palautettua asianomistajalle ja poistaa rikoksen vaikutuksia.

Pidän myös kannatettavana perusmuistiossa omaksuttua torjuvaa kantaa komission kuulemisessa viitattuun rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksentekovälineiden sosiaalista uudelleenkäyttöä koskevien velvoitteiden mahdolliseen tiukentamiseen.

Komission kuulemislomakkeen kysymyksiin Suomen puolesta vastattaessa on mielestäni olennaista kuvata mahdollisimman avoimesti kaikkia niitä haasteita, joita esitutkinta-, syyttäjä- ja täytäntöönpanoviranomaisten käytännössä on tunnistettu rikoshyödyn jäljittämiseen, jäädyttämiseen ja konfiskoimiseen liittyen. Näin voidaan havaita, mitkä nykyisistä haasteista olisivat ratkaistavissa omaa kansallista lainsäädäntöämme muuttamalla ja miltä osin vaaditaan EU:n lainsäädäntötoimia. Esimerkiksi lainvoimaisen tuomion jälkeistä tilannetta koskien nykyinen EU-tason sääntely mahdollistaisi tehokkaammat rikoshyödyn turvaamiseen tähtäävät rajat ylittävät toimet kuin mihin kansallinen lainsäädäntö antaa myöten. Jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta annettu asetus (EU) 2018/1805 mahdollistaa nimittäin lainvoimaisen tuomion jälkeen tapahtuvan omaisuuden jäädyttämisen toisessa valtiossa, mutta kyseinen toimenpide ei ole suomalaisen syyttäjän käytettävissä, koska pakkokeinolaki (806/2011) ei sitä mahdollista.

Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto 6.9.2021 109/61/21

Toinen käytännön haaste rajat ylittävässä varojen takaisinhankkimisessa koskee tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista tilanteessa, jossa rikoksesta epäilty ei ole tiedossa tai on viranomaisten tavoittamattomissa. Rikoslain 10 luvun mukaan menettämisseuraamusasian tutkiminen ja ratkaiseminen tuomioistuimessa edellyttää että, vastaajalle on saatu annettua tieto menettämisvaatimuksesta sekä kutsu oikeudenkäyntiin. Sääntely johtaa siten tilanteeseen, jossa ulkomailla jäädytettynä olevaa omaisuutta ei saada palautettua Suomeen, ellei henkilöä saada haastettua menettämisseuraamusta koskevan asian käsittelyyn.

Sampsa Hakala

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi